

Crítica literària

La paret de Sorj Chalandon

La quarta paret és, en teatre, la barriera que suposadament existeix entre actors i espectadors, entre l'escenari i el públic. És un concepte que es va originar pels volts del segle XIX amb l'aparició del realisme teatral, moment en el qual els intèrprets actuaven com si realment hi hagués una paret invisible entre ells i els espectadors. Precisament aquesta és l'essència de la novel·la *La quarta paret*, editada en català per Edicions de 1984: representar la separació entre la vida i la mort, la pau i la guerra en una novel·la que difon les barreres identitàries.

«Va arribar un moment en què em vaig adonar que vaig estimar la guerra», confessava Sorj Chalandon, en un dels seus viatges a Barcelona. Sorj Chalandon (1952) és un periodista i escriptor francès que durant molts anys va ser corresponsal de guerra per al diari *Libération* i va cobrir conflictes bèl·lics com els del Líban, l'Iran, l'Iraq, Somàlia i l'Afganistan. Com a novel·lista, ha escrit diverses novel·les, i ha guanyat premis com el Gran Premi de Novel·la de l'Acadèmia Francesa i el Premi Goncourt amb *Retorn a Killybegs*, publicat en català per Edicions de 1984.

SORJ CHALANDON

La quarta paret / Traducció de Josep Alemany
Premi Goncourt dels Instituts 2013
Edicions de 1984, 2015, 297 pàg.

La quarta paret se situa a la dècada dels vuitanta a mig camí de París i el Líban. Georges, el protagonista, és un activista francès que resideix a París amb la seva dona, l'Aurore, i la seva filla, la Louise. Un dels seus millors amics i «germà» (p. 28), el grec Samuel Akunis, es troba al llit de mort a causa d'un càncer. És ell qui li demana que vagi a Beirut i porti per uns moments la pau enmig de la guerra: la comesa que té encomanada Georges és representar al cor del conflicte, a Beirut, l'*Antígona* de Jean Anouilh perquè durant unes hores combatents dels diversos fronts —palestins, cristians, drusos— deixin la guerra per fer la pau.

Prenent com a punt de partida el teatre, l'autor basteix un argument d'oposats a través del qual plasma la separació que existeix entre la pau i la guerra, l'amor i l'odi, la tragèdia i el drama: «Era de nit. Jo tremolava.

Havien encès dos brasers a cada costat de l'escenari, dibuixat per les motxilles dels alumnes. De tant en tant, un tret llunyà feia malbé el text» (p. 124).

La quarta paret és, també, l'horror que va veure en primera persona Sorj Chalandon, quan cobria el conflicte bèl·lic del Líban, durant la dècada dels vuitanta. Chalandon va trepitjar la terra de Sabra i Xatila després de la matança. Va palpar l'horror. El que sent Georges és, doncs, el que va viure el mateix escriptor, cosa que fa que la novel·la, al final, prengui una dimensió molt més personal, més d'introspecció: «Jo no sentia res. Ni tristesa ni amargor. Ja

no tenia cap regust a la boca, cap emoció. No tenia ni fred, ni calor, ni gana ni son. Ja no sentia el meu cor, ni els meus pensaments ni el rebombori creat pel silenci. No tenia por. Vaig girar el cap. Vaig mirar per última vegada la foto oval que deixava a casa. [...] La guerra havia convertit la meua dona en una mena de viuda. Havia fet de la nostra filla la meitat d'una nena. I ara em reclamava. La guerra

m'exigia per a ella» (p. 272).

I així, amb la gesta d'*Antígona*, que simbolitza la llibertat i l'honor, al bell mig del text, Chalandon trenca la barriera invisible que separa el lector del narrador i l'aproxima en un món on la impotència, la desolació i el patiment es confonen sota l'estàndard de la guerra. Un relat colpidor.

Griselda Oliver i Alabau
Llicenciada en Filologia Clàssica

Crítica teatral

Si cries corbs et poden treure els ulls?

«VIP», de Ramon Fontserè i Martina Cabanas.
DIRECCIÓ: Ramon Fontserè.
INTÈRPRETS: Ramon Fontserè, Pilar Sáenz, Dolors Tuneu, Xavi Sais i Xevi Vilà.
Companyia Joglars. Grec 2015. Sala BARTS, Barcelona.
Fins al 8 de juliol.

Ho ha cantat durant anys Joan Manuel Serrat: «A menudo los hijos se nos parecen, y así nos dan la primera satisfacción. (...) Esos locos bajitos que se incorporan con los ojos abiertos de par en par, sin respeto al horario ni a las costumbres y a los que, por su bien, dicen que hay que domesticar.» La companyia Joglars, des de fa dues temporades dirigida per un dels veterans de la casa, Ramon Fontserè, després de la renúncia voluntària i el relleu que li va passar Albert Boadella, sembla que hagi reprès la crida de Serrat i, amb l'espectacle *VIP* —un muntatge que es podria qualificar de comèdia si no fos que porta el segell particular dels Joglars—, recupera l'acidesa, la ironia i el desvergonyiment per treure a la llum els defectes dels adults a l'hora d'educar els seus plançons.

L'espectacle, que va arrencar amb la col·laboració del Teatre Principal de

© David Ruano

Una de les escenes de l'espectacle «VIP» de la companyia Joglars.

Saragossa i el Centro Dramático Nacional i que ha fet una gira per diversos escenaris espanyols, passa de volada, ara en versió catalana, pel Festival Grec, a la sala BARTS. La *troupe* de Joglars descarrega la seva crítica sobre una presumpta generació de criatures que ha crescut tan consentida que acaba ofegant pares, mares, avis, àvies, tutors i professorat.

Segurament que hi ha un punt d'exageració en aquesta visió dels Joglars perquè els cinc intèrprets, que representen una trentena de personatges diferents, estan més al servei

d'una sàtira de la societat contemporània que no pas d'un tractat científic que demostrí que el clan dels petits acabi dominant el dels adults.

En certs moments, sense fugir de l'estil Joglars, un pensa que el guió de Ramon Fontserè i Martina Cabanas podria ser ben bé un dels guions d'*El Tricicle* o també dels espectacles que han disseccionat el paper de la família i, sobretot, el de la dona, com algun de la companyia T de Teatre. Parlant de criatures, l'escaleta del guió va des del naixement del nadó fins als seus primers dies, les seves primeres pica-

resques d'exigència davant els adults, els primers jocs, els primers dies d'escola i la substitució dels pares i mares pel professorat que ha d'aguantar els dards dels taps de barral convertits, per feblesa o per deixadesa dels qui els han educat, en petits monstres, despòtics i, a vegades, també violents.

VIP no és un espectacle per a futures mares o per a mares en el camí de ser-ne en pocs mesos. Faran bé d'abstenir-se'n. No fos cas que els agafés una depressió, no pas *postpart* sinó *prepart*, cosa que podria arribar a ser ànimicament poc aconsellable fins i tot per als futurs nadons que porten dins.

Als que han seguit durant anys els Joglars segurament que no els costarà gens d'identificar Ramon Fontserè amb molts dels seus personatges. Aquí és el protagonista de la història, és a dir, el nadó que neix, creix i evoluciona cap a la seva tirania envers els grans. Li convé aquest paper...? Probablement per als que l'han vist en altres personatges mítics com Dalí, Pla o Jordi Pujol, aquest els semblarà impersonal i fins i tot fluix, potser perquè, com a director del muntatge i responsable ara de la companyia, deixa que siguin tots els intèrprets els que assumeixin el protagonisme coral. *VIP* utilitza una mínima escenografia, però juga amb la il·luminació, la música i la percussió de timbals. On flaqueja la paraula, sempre hi ha el remei de fer soroll.

Andreu Sotorra
Escriptor i periodista
col·laborador de Ràdio Estel
andreusotorra@gmail.com

